

Lärarhandledning

Vapenvalet

OM MATERIALET

Den här lärarhandledningen är framtagen av Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen. Syftet med materialet är att ge lärare verktyg att använda sidan www.vapenvalet.se i undervisningen som ett sätt att belysa riksdagsvalet och hur olika partiers företrädare ställer sig till en politisk fråga. Materialet är ett sätt att närma sig utrikes- och säkerhetspolitiken i undervisningen med Sveriges vapenexport som exempel. Den svenska valrörelsen handlar oftast om inrikespolitik. Det kan vara jobb, skatter, vård, skola och omsorg. Men valet påverkar också andra frågor och även utrikes- och säkerhetspolitiken. Det finns ett växande intresse för utrikes- och säkerhetspolitik och diskussionerna blir allt öppnare kring dessa frågor.

MÅL

Syftet med materialet är att inspirera och ge förslag till hur www.vapenvalet.se kan användas i undervisningen.

Följande förslag på fördjupningsuppgifter kan göras enskilt eller i grupp och uppgifterna kan göras under en temadag eller som ett längre projekt utifrån olika ämnesområden.

Vad säger politikerna och de politiska partierna?

(SAMHÄLLSKUNSKAP/SO, SVENSKA, RELIGION)

Eleverna delas in i grupper och får välja/blir tilldelade ett parti som de sedan ska sätta sig in i och granska partiets ställningstagande i vapenexporten. När eleverna väl har satt sig in i de olika partierna hålls en muntlig redovisning och efter det en debatt/diskussion, där eleverna får spela rollspel och gå in i rollen som sitt parti. På www.vapenvalet.se finns de olika riksdagspartiernas, samt Feministiskt Initiativ och Piratpartiets, ståndpunkter samlade.

Vad skiljer sig mellan de politiska partierna? Skiljer det sig något över blockgränserna och inom blocken? Vilka är de mest centrala orden och konkreta förslagen som partierna nämner i sina dokument och på sina hemsidor? Krigsmateriel, försvarsmateriel, vapenexport, försvarsindustri - vilken inverkan har orden i diskussionen? Vad kan det få för följd att använda de olika orden?

Vad tycker politikerna i din stad/region? Skiljer det i åsikter mellan politiker i Karlskoga och Stockholm? Mellan Örnköldsvik och Göteborg? Malmö och Eskilstuna? Vad beror detta på? Varför tror ni att åsikterna skiljer sig åt?

Ta reda på mer om Sveriges vapenexport

(SAMHÄLLSKUNSKAP/SO, SVENSKA, RELIGION)

Arbeta med vapenexporten som utgångspunkt för att studera svensk debatt och politik.

Börja med en enkel undersökning

Låt eleverna göra en undersökning bland allmänheten om Sveriges vapenexport. En bra ingång i arbetet kan vara att ta reda på mer om vapenexporten. Arbeta i par eller mindre grupper och låt eleverna gå ut och fråga fem till tio personer på gatan om vad de känner till och anser om svensk vapenexport.

Förslag på frågor:

- Säljer Sverige vapen till andra länder?
- Kan du ge något exempel på land som Sverige säljer vapen till?
- Känner du till något vapen som Sverige säljer till andra länder?
- Anser du att det är okej att Sverige exporterar vapen till andra länder? Varför/varför inte?

Låt grupperna sammanställa sina resultat och diskutera de slutsatser som kan dras av undersökningen. Var det många som kände till Sveriges vapenexport?

Sök information från flera olika källor

Ta reda på hur Sveriges vapenexport ser ut och vem som beslutar om vapenexporten. Välj att arbeta med en eller flera av nedanstående uppslag:

- Enligt svenska riktlinjer som finns för vapenexport bör krigsmateriel-export inte godkännas till:
  - ▶ Stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat,
  - ▶ Stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt,
  - ▶ Stat som har inre väpnade oroligheter, eller till
  - ▶ Stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer.
  - ▶ Mänskliga rättigheter ska vara ett "centralt villkor" när tillstånd till vapenexporten ges, står det. EU:s riktlinjer säger också att Sverige och andra länder inom EU ska ta hänsyn till om exporten påverkar utvecklingen i mottagarlandet negativt, genom att ta resurser till militära investeringar som egentligen behövs till annat.

Ändå sålde Sverige 2013 krigsmateriel till exempel till Saudiarabien, Pakistan, Indien, Förenade Arabemiraten och Singapore. Går det att finna något svar på varför? Sök på regeringens hemsida, kontakta politiker med flera.

- Googla "vapenexport", "krigsmaterielexport" och "försvarsmateriel-export". Skiljer sig resultaten? Hur? Vilka källor dyker upp för respektive begrepp? Vad skiljer dem åt och varför tror du att vissa väljer att använda "försvarsmaterielexport" istället för "krigsmateriel-export" och "vapenexport"? Hur värderar du källorna som du får upp i din sökning? Gör en källkritisk granskning.
- Läs och recensera serieboken "En hjälpande hand" av Fredrik Quistberg, Fabian Göransson och Lars Krantz.
- Under fliken på sidan www.svenskafreds.se/lankar-8 finns länkar till en rad olika debattartiklar om svensk vapenexport, skrivna av debattörer, organisationer, företagsföreträdare, generaldirektörer och ministrar. Läs två eller fler av artiklarna och jämför språkbruk och argumentation. Hur försöker debattörerna övertyga om att de har rätt? Är de trovärdiga? Är de faktauppgifter de använder trovärdiga?

3

Världskartan

(SAMHÄLLSKUNSKAP/SO, GEOGRAFI)

Eleverna gör eller använder en befintlig världskarta och märker ut med nålar och snöre var i världen Sverige har exporterat vapen och krigsmateriel. Eleverna skriver korta texter om dessa platser samt redovisar för varandra.

Till exempel kan eleverna göra en fallstudie på år 2012. En lista på de länder Sverige exporterade krigsmateriel till år 2012 finns i regeringens skrivelse för strategisk exportkontroll i tabell 7 på sidan 39 (högerkolumnen "faktisk export"): http://www.svenskafreds.se/sites/default/files/8f796344_1.pdf

4

Tal till nationen

(SAMHÄLLSKUNSKAP/SO, SVENSKA)

Den här övningen är till för att eleven ska öva sig på att hålla tal inför en publik. Övningen går ut på att eleven ska tänka sig in i att vara Sveriges statminister och ska hålla ett tal till nationen om Sveriges vapenexport. Här gäller det att argumentera för eller emot vapenexporten, se till dess konsekvenser och dess fördelar och väga dessa genom noggrant genomtänkta argument som bygger på fakta. Vilka andra ämnen och områden kan tänkas beröras av vapenexporten? (Förslag är mänskliga rättigheter, jobb, industri, olika former av säkerhet – militär säkerhet, mänsklig säkerhet och säkerhet för vem)

5

Skriv ett brev

(SAMHÄLLSKUNSKAP/SO, SVENSKA, RELIGION)

Eleverna skriver var sitt brev till en aktör i vapenexportdebatten. De uppmanas att formulera sina känslor, tankar, åsikter och frågor efter att ha lärt sig mer om vapenexporten. Uppmana till perspektivbyten och pro/kontraresonemang. De kan själva välja om de vill skicka breven. Breven kan till exempel riktas och skickas till:

1. Någon av de ministrar som är ansvariga för vapenexporten i Sverige

Handelsminister Ewa Björling
Utrikesdepartementet
Gustav Adolfs torg 1
103 39 Stockholm

Utrikesminister Carl Bildt
Utrikesdepartementet
Gustav Adolfs torg 1
103 39 Stockholm

2. Vd:n för några av de största vapenföretagen i Sverige

Saab AB
Håkan Buskhe
P.O. Box 12062
102 22 Stockholm

BAE Systems AB
Lena Gillström
BAE Systems AB
691 80 Karlskoga

3. En fredsaktivist som suttit fängslad för att ha genomfört civila olydnadsaktioner mot svenska vapenfabriker.

– Annika Spalde
– Martin Smedjeback
Aktivisterna tillhör nätverket Avrusta: <http://ofog.org/avrusta>

Breven till Annika och Martin skickas till Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, som skickar dem vidare. Märk kuverten tydligt med "Till Annika Spalde" eller "Till Martin Smedjeback"

4. En fredsorganisation som arbetar politiskt mot vapenexporten

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen
Att. Linda Åkerström
Polhemsgatan 4
102 36 Stockholm

Svenska Freds

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen är en partipolitiskt och religiöst obunden organisation som verkar för stabil fred mellan grupper och länder i världen. Svenska Freds ser som sin uppgift att utveckla och sprida kunskap om orsaker till krig och rustningar och om en alternativ freds- och säkerhetspolitik. Vi tror att hållbar fred bäst kan åstadkommas utan användning av väpnat våld och utgår från att människor kan och vill leva i fred om deras levnadsomständigheter främjar det. Svenska Freds bildar opinion, påverkar politiker och stödjer och samarbetar med freds- och människorättsorganisationer i Afghanistan, Burma och Tjetjenien. Svenska Freds har cirka 8500 medlemmar och organisationens intäkter kommer främst från fem håll: medlemsintäkter, gåvor, statligt verksamhetsstöd, olika projektbidrag samt räntor och utdelningar från finansiella tillgångar. Projektet vapenvalet genomförs med stöd från Folke Bernadotteakademien.

VAPENVALET

Här listar vi de förmågor, det centrala innehåll och de kunskapskrav som i första hand är kopplade till lärarhandledningen och som rör ämnena svenska, religionskunskap och samhällskunskap/SO. Övningarna passar även, och kan också anpassas till, andra ämnen och dess kunskapsmål, till exempel geografi, bild, drama engelska och historia. Se läroplanerna.

Svenska

	Gymnasiet Svenska 1, 50–100 p	Högstadiet
FÖRMÅGOR	<p>1. Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.</p> <p>2. Kunskaper om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang.</p> <p>3. Kunskaper om den retoriska arbetsprocessen, dvs. att på ett strukturerat och metodiskt sätt planera och genomföra muntlig och skriftlig framställning som tar hänsyn till syfte, mottagare och kommunikationssituation i övrigt.</p>	<p>–Formulera sig och kommunicera i tal och skrift.</p> <p>–Anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.</p> <p>–Söka information från olika källor och värdera dessa.</p>
CENTRALT INNEHÅLL	<p>–Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning.</p> <p>–Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion.</p> <p>–Argumentationsteknik och skriftlig framställning av argumenterande text.</p> <p>–Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av text. Citat- och referatteknik. Grundläggande källkritik.</p>	<p>–Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.</p> <p>–Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.</p> <p>–Redigering och disposition av texter med hjälp av dator. Olika funktioner för språkbehandling i digitala medier.</p>
	<p>–Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare. Olika hjälpmedel, till exempel digitala verktyg, för att planera och genomföra muntliga presentationer.</p> <p>–Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar, vetenskapliga texter, arbetsbeskrivningar och blogginslag. Texternas syften, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag.</p> <p>Texter som kombinerar ord, bild och ljud, och deras språkliga och dramatiska komponenter. Hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i tv-serier, teaterföreställningar och webbtexter.</p> <p>–Kombinationer av olika texttyper till nya texter, till exempel informerande texter med inslag av argumentation.</p> <p>–Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsiker. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.</p> <p>–Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.</p> <p>–Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.</p> <p>–Etiska och moraliska aspekter på språkbruk.</p> <p>–Informationssökning på bibliotek och på Internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.</p>	

KUNSKAPSKRAV BETYG E	<p>-Eleven kan, i förberedda samtal och diskussioner, muntligt förmedla egna tankar och åsikter samt genomföra muntlig framställning inför en grupp. Detta gör eleven med viss säkerhet. Den muntliga framställningen är sammanhängande och begriplig.</p> <p>-Språket är till viss del anpassat till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Vidare kan eleven med viss säkerhet använda något presentationstekniskt hjälpmedel.</p> <p>-Eleven kan skriva argumenterande text och andra typer av texter, som är sammanhängande och begripliga samt till viss del anpassade till syfte, mottagare och kommunikationssituation. Eleven kan i huvudsak följa skriftspråkets normer för språkriktighet.</p>	<p>-Eleven kan utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk.</p> <p>-Eleven kan skriva olika slags texter med viss språklig variation, enkel textbindning samt i huvudsak fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriver innehåller enkla gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med enkel uppbyggnad. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett avgränsat urval av källor och för då enkla och till viss del underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.</p>
	<p>-Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett i huvudsak fungerande sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap.</p> <p>-Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med enkla och till viss del underbyggda argument på ett sätt som till viss del för samtalen och diskussionerna framåt. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra enkla muntliga redogörelser med i huvudsak fungerande struktur och innehåll och viss anpassning till syfte, mottagare och sammanhang</p>	

Religionskunskap

	Gymnasiet Religionskunskap 1, 50 p	Högstadiet
FÖRMÅGOR	4. Förmåga att använda etiska begrepp, teorier och modeller.	-resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller.
CENTRALT INNEHÅLL	-Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.	-Hur religioner och andra livsåskådningar kan forma människors identiteter och livsstilar. -Etiska begrepp som kan kopplas till frågor om hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, till exempel frihet och ansvar.
KUNSKAPSKRAV BETYG E	-Eleven kan översiktligt beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller, genomföra en enkel analys av modellerna och använda dem för att ge enkla argument i någon fråga. Eleven för enkla resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.	-Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar genom att föra enkla och till viss del underbyggda resonemang och använda etiska begrepp och modeller på ett i huvudsak fungerande sätt.

Samhällskunskap/SO

	Gymnasiet Religionskunskap 1, 50 p	Högstadiet
FÖRMÅGOR	<p>1. Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden samt olika samhällens organisation och funktion från lokal till global nivå utifrån olika tolkningar och perspektiv.</p> <p>3. Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.</p> <p>4. Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.</p>	<p>-Analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv.</p> <p>-Uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.</p> <p>-Söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet.</p> <p>-Reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.</p>
CENTRALT INNEHÅLL	<p>-Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Mediers innehåll och nyhetsvärdering i samband med frågor om demokrati och politik.</p> <p>-Folkrätten i väpnade konflikter. Den internationella humanitära rätten och skyddet för civila i väpnade konflikter.</p>	<p>-Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter.</p> <p>-Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.</p> <p>-Individens och grupperns möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.</p>
KUNSKAPSKRAV BETYG E	<p>-Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen diskuterar eleven översiktlig orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.</p> <p>-I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor samt göra enkla reflektioner om källornas relevans och trovärdighet. Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.</p>	<p>-Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då enkla samband med enkla och till viss del underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla resonemang och till viss del underbyggda argument och kan då i viss utsträckning växla mellan olika perspektiv.</p> <p>-Eleven har grundläggande kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra enkla resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande. Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak fungerande sätt och för enkla och till viss del underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.</p>